

CRIMINOLOGIE EN STRAFRECHTSBEDELING

CRIMINOLOGIE EN STRAFRECHTSBEDELING

Een historische en
transatlantische inleiding

Prof. dr. Cyrille FIJNAUT

Criminologie en strafrechtsbedeling. Een historische en transatlantische inleiding

Cyrille Fijnaut

© 2014 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

De afbeeldingen op de omslag betreffen foto's van boeken die zich bevinden in de collectie van C. Fijnaut, in de Centrale Bibliotheek van de Katholieke Universiteit Leuven en in de bibliotheek van de Universiteit van Tilburg.

ISBN Intersentia: 978-94-000-0466-5
ISBN Boom: 978-90-8953-343-2
D/2014/7849/39
NUR 824

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voor de studenten van de Eerste Kandidatuur Criminologie en de Tweede Kandidatuur Rechtsgeleerdheid die in de jaren 1990-2004 aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Katholieke Universiteit Leuven, het college “Criminologie en strafrechtsbedeling” hebben gevolgd.

TEN GELEIDE

In het academiejaar 1989-1990 nam ik met veel plezier van wijlen Prof. dr. Steven de Batselier het college *Algemene criminologie* over, dat toen al sedert decennia aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven werd gedoceerd in het kader van het speciale onderwijsprogramma in de criminologie. Het was van meet af aan mijn bedoeling om voor de vele studenten die dit college volgden – zowel studenten van de eerste en enige kandidatuur criminologie als studenten van de tweede kandidatuur rechtsgeleerdheid – een inleiding tot de algemene criminologie te schrijven die niet alleen de verwerking van de collegestof zou vergemakkelijken, maar ook de zelfstudie door de studenten zou bevorderen. Tegelijkertijd wilde ik de redactie van een inleiding aangrijpen om dit college niet alleen meer geschikt te maken voor de vele rechtenstudenten maar om het ook aan te passen aan de ideeën die ik had over de manier waarop een dergelijke inleiding zou moeten worden opgebouwd.

Dit betekende voor mij twee dingen. Enerzijds leek het mij om diverse redenen wenselijk om ruim aandacht te schenken aan de lange geschiedenis van de criminologie, algemeen in het Westen maar specifiek ook in België en Nederland. De voornaamste reden was en is evenwel dat zonder ruime kennis van haar geschiedenis de eigentijdse ontwikkelingen in theorie, onderzoek en praktijk moeilijk kunnen worden begrepen. Anderzijds was het in mijn ogen nodig om niet alleen een soort ideeëngeschiedenis van de criminologie te schrijven maar om ook te laten zien hoe zeer nauw deze geschiedenis tot op de dag van vandaag samenhangt met de evolutie van het strafrecht en de strafrechtspleging, en meer in het algemeen met de bestrijding van misdaad in al haar varianten en vormen.

Niet voor niets begon ik de colleges vaak met een verwijzing naar de centrale gevangenis van Leuven, die in 1860 – op grond van bepaalde opvattingen over de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf – werd gebouwd door E. Ducpetiaux en die nog steeds een van de belangrijkste gevangenissen in het land vormt voor de opsluiting van zwaargestraften. Welke waren de ideeën die in de constructie van dit kasteelachtige gebouw zijn vereeuwigd? Waarom houden wij kennelijk nog steeds vast aan die opvattingen? Is dat eigenlijk nog wel nodig? Of zou “Leuven Centraal” gewoon letterlijk dan wel figuurlijk kunnen worden afgebroken omdat er tegenwoordig heel andere sancties ten opzichte van de plegers van zeer ernstige delicten zouden kunnen worden toegepast dan hun langdurige vrijheidsberoving? De boodschap van deze opmaat moge duidelijk zijn: wie deze en andere vragen ten aanzien van zo'n gezichtsbepalend gebouw midden in de stad wil kun-

nen beantwoorden, moet zich niet alleen grondig verdiepen in de lange geschiedenis van de vrijheidsstraf maar ook in de tegenwoordige discussies over zin en onzin van deze en andere (strafrechtelijke) sancties.

Het plan om een dergelijke inleiding te schrijven was echter niet zo gemakkelijk uitvoerbaar. Op dat moment was het bijvoorbeeld – bij gebrek aan systematisch grondig onderzoek – nagenoeg onmogelijk om een historische en transatlantische inleiding tot de criminologie en de strafrechtsbedeling te schrijven die op z'n minst recht zou doen aan de geschiedenis van de criminologie in België en aan haar invloed op de organisatie en werking van de strafrechtsbedeling in dit land. De uitvoering van dat voornemen was toen zeker ook niet goed mogelijk omdat ik niet rechtstreeks en onrechtstreeks de beschikking had over tal van buitenlandse publicaties om met de nodige diepgang bijvoorbeeld de wisselwerking tussen de Europese criminologie en de Amerikaanse criminologie sedert het einde van de negentiende eeuw te analyseren. Terwijl de nodige kennis van hun wisselwerking eveneens nodig is voor een goed begrip van de ontwikkeling van de criminologie in België sinds de jaren zestig van de vorige eeuw.

Deze vaststellingen leidden er onder meer toe dat ik zowel in Europa als in de Verenigde Staten publicaties ben gaan verzamelen die een licht kunnen zouden werpen op de geschiedenis van de criminologie in het Westen en haar verstrengeling met de internationale geschiedenis van het strafrecht en de strafrechtsbedeling. Verder heb ik mij op allerlei manieren ingespannen om de belangstelling voor dit onderwerp aan te wakkeren. Zo heb ik – in samenspraak met collega's prof. dr. Lieven Dupont en wijlen prof. dr. Tony Peters – in het begin van de jaren negentig een groot aantal Belgische specialisten uitgenodigd om voor België een boek samen te stellen waarin deze tweeledige geschiedenis wordt belicht aan de hand van bio-bibliografische portretten van personen die hierin sinds de achttiende eeuw een vooraanstaande rol hebben gespeeld. Dit boek verscheen in 1993: *Gestalten uit het verleden; 32 voorgangers in de strafrechtswetenschap, de strafrechtspleging en de criminologie*. De bedoeling van dit initiatief was om die portretten te gebruiken als evenzovele bouwstenen voor het Belgische aandeel in de beoogde inleiding.

Halverwege de jaren negentig was ik zo ver dat ik een begin kon maken met de redactie van een eerste versie van de inleiding die mij voor ogen stond. Toen werd echter "de tijd" een formidabele spelbreker. Jarenlang ontbraken gewoon materieel de mogelijkheden om dit te doen. In het bijzonder de tijdrovende onderzoeken voor de Nederlandse Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (de commissie-Van Traa) in de jaren 1995-1996 en de Belgische Parlementaire Onderzoekscommissie "bende van Nijvel" II (de commissie-Van Parys) in de jaren 1996-1997 maakten het onmogelijk de pen te pakken. In de zomer van 1998 kon het vroegere voornemen eindelijk toch ten uitvoer worden gebracht. Althans gedeeltelijk, want het bleef toen bij het schrijven van de eerste twee hoofdstukken. Daarna eisten jarenlang opnieuw allerlei projecten zoveel aandacht op dat hun

uitvoering niet te verzoenen viel met de verdere redactie van onderhavig boek. Ik mag onder meer verwijzen naar de werkzaamheden in het kader van de commissie-Van den Haak naar de veiligheid en beveiliging van wijlen P. Fortuyn, het onderzoek naar de geschiedenis van de politie in het Koninkrijk der Nederlanden, de studies naar de criminaliteit in de grensgebieden van Nederland, België en Duitsland in samenhang met de grensoverschrijdende politieke, justitiële en bestuurlijke samenwerking in deze gebieden, en naar de beheersing van de georganiseerde misdaad en de bevordering van de sociale veiligheid in Nederlandse steden. Hierbij kwam in 2000 de benoeming aan de Universiteit van Tilburg, die op haar beurt allerhande nieuwe verplichtingen met zich meebracht in de sfeer van het onderzoek, het onderwijs en het bestuur.

Waar ondanks alles wél tijd voor was, waren twee dingen. Ten eerste ben ik al die jaren doorgegaan met de aankoop van antiquarische en nieuwe boeken over de criminologie en de strafrechtsbedeling in Europa en in Amerika die ik nodig dacht te hebben voor de inleiding die mij voor ogen stond. Ten tweede heb ik meer dan eens uit de literatuur die ik had verzameld, bijdragen geschreven voor bundels en voor tijdschriften die goed inpasbaar zouden zijn in deze inleiding. Met het plezierige gevolg dat ik in 2010 stap voor stap was gevorderd tot in hoofdstuk 5. De belangrijke episodes in de geschiedenis van de criminologie sinds het begin van de twintigste eeuw bleven al die tijd echter ongeschreven. In 2012-2013 heb ik dan eindelijk mijn voornemen alsnog helemaal kunnen uitvoeren en onderhavige inleiding afgemaakt. Niet voor niets draag ik haar op aan de studenten die in de jaren 1990-2004 aan de Katholieke Universiteit Leuven het college *Algemene criminologie en strafrechtsbedeling* hebben gevolgd. Zij hebben er te lang op moeten wachten. Waarbij ik direct wil aantekenen dat deze inleiding stukken langer is geworden dan de inleiding die ik hen in die periode heb voorgeschoteld. Al doende bleek echter dat sommige ontwikkelingen in sommige periodes en landen veel ingewikkelder lagen dan ik bij het begin van dit boekproject had gedacht. Hier wreekte zich dus het feit dat deze inleiding in een aantal opzichten eigenlijk geen passende voorganger kent en dus in hoge mate het resultaat van pionierswerk is. Dan weet je wel waar het begint maar niet waar het ophoudt.

Een historische transatlantische inleiding tot de criminologie en de strafrechtsbedeling schrijf je wel alleen, maar niet zonder de hulp van anderen. Hierom bedank ik in de eerste plaats graag de vele boekhandelaars in binnen- en buitenland die mij jaren hebben geholpen met het opbouwen van mijn privébibliotheek en die mij dus, bij het schrijven van deze inleiding, heel wat speurwerk in bibliotheken hebben bespaard. In de tweede plaats wil ik vanzelfsprekend de bibliothecarissen betrekken in mijn dankzegging, met name de bibliothecarissen die werkzaam zijn (geweest) in de bibliotheken respectievelijk de collecties van de Faculteit Rechtsgeleerdheid en de Centrale Bibliotheek van de Katholieke Universiteit Leuven, de *New York University School of Law*, het *Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht* in Freiburg im Breisgau en de Rechts-

faculteit van de Universiteit van Tilburg. In de derde plaats wil ik graag vermelden dat Katrien Lauwaert – na een tijd te hebben gewerkt aan de Universiteit van Maastricht en de *Université de Liège*, nu weer aan de Katholieke Universiteit Leuven – mij in het begin van de jaren negentig zeer behulpzaam is geweest bij de samenstelling van een collectie artikelen die in een ver verleden werden geschreven door auteurs die in deze inleiding een plaats verdienen. Marleen Bringmans, secretaresse op het Instituut voor Strafrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven, heeft in diezelfde periode met grote toewijding gezorgd voor de tekstuele verzorging van de eerste hoofdstukken.

Ook nu weer, tot slot, prijs ik mij gelukkig met de uitgevers die de publicatie van deze inleiding hebben begeleid. Aan de ene kant Kris Moeremans van uitgeverij Intersentia in Antwerpen en aan de andere kant Geert van der Meulen van uitgeverij Boom in Amsterdam. Zij hebben gelukkig geen moeite met auteurs die zich met recht en reden niet veel aantrekken van goedbedoelde waarschuwingen voor de omvang van hun boeken.

Tilburg, oktober 2013

INHOUD

<i>Ten geleide</i>	vii
1. Algemene inleiding	1
1.1. De voorgangers in Leuven: Etienne De Greeff en Steven De Batselier	2
1.2. De uitgangspunten van deze inleiding	5
1.3. De architectuur van het boek	8
2. De origine van de basisstructuur van de hedendaagse strafrechtsbedeling	15
2.1. Inleiding	15
2.2. De opkomst van de publieke strafrechtsbedeling	16
2.3. De overgang van een accusatoir naar een inquisitoir strafproces	18
2.4. De aard en omvang van misdaad en straf in de Late Middeleeuwen	22
2.5. De <i>Boeventucht</i> van Dirck Volckertszoon Coornhert	26
2.6. De vernieuwing van het gevangeniswezen	32
2.7. De modernisering van het politieapparaat	40
2.8. De invoering van de koloniale verbanning	43
2.9. Besluit	44
3. De herstructurering van de strafrechtsbedeling ten tijde van de Verlichting en in de Franse Tijd	47
3.1. Inleiding	48
3.2. Enkele manifestaties van de toenmalige tijdgeest: Charles-Louis De Secondat, Jean-Jacques Rousseau en Daniel Jonktys	49
3.2.1. Charles-Louis De Secondat: <i>De l'esprit des lois</i>	51
3.2.2. Jean-Jacques Rousseau: <i>Du contrat social</i>	52
3.2.3. Daniel Jonktys: <i>De pynbank wedersproken, en bematigt</i>	56
3.3. Het manifest <i>Dei delitti e delle pene</i> van Cesare Beccaria	59
3.3.1. De uitgangspunten van het manifest en hun algemene consequenties	59
3.3.2. De doeleinden van de straf en hun verwezenlijking	62
3.3.3. De categorieën van misdaden en de soorten van straffen	64

3.3.4.	Een fervent verdediger van de vrijheid en een geharnast tegenstander van misdadigers.	67
3.3.5.	Nog enkele losse gedachten over de preventie van misdaad	68
3.4.	De receptie van Beccaria's credo in Europa	69
3.4.1.	De gemengde ontvangst in Italië, Duitsland, Rusland, Scandinavië en Frankrijk.	70
3.4.2.	Het onverdeeld succes in Groot-Brittannië: Jeremy Bentham. . .	72
3.4.3.	De lauwe reactie in de Oostenrijkse Nederlanden: Goswin De Fierlant	75
3.4.4.	Verdeelde meningen in de Noordelijke Nederlanden: Henricus Calkoen.	77
3.5.	De eerste aanzetten tot een ander beeld van de <i>homo criminalis</i>	83
3.6.	De aard en omvang van misdaad en straf in de achttiende eeuw.	86
3.6.1.	De achtergronden van de misdaadproblemen	86
3.6.2.	De omvang, aard en ontwikkeling van de criminaliteit.	87
3.6.3.	De problemen van het bendewezen	89
3.6.4.	De evolutie van het straffenarsenaal	93
3.7.	De verdere vernieuwing van het gevangeniswezen.	98
3.7.1.	De reorganisatie van het tuchthuiswezen in de Oostenrijkse Nederlanden: Jean Jacques Philippe Vilain XIII	98
3.7.2.	De analyse van het gevangeniswezen in Europa: John Howard	104
3.7.3.	De gevangenis als panopticon: opnieuw Jeremy Bentham.	111
3.8.	De verdere modernisering van het politieapparaat.	115
3.8.1.	Het Franse politiemodel overstreden: de reorganisatie in Wenen en Londen	115
3.8.2.	De reorganisatie van het politieapparaat in de Oostenrijkse Nederlanden.	119
3.9.	De ontwikkelingen in de Franse Tijd	122
3.9.1.	De Franse Revolutie en de strafrechtspleging	122
3.9.2.	De versterking van de strafrechtsbedeling in de Napoleontische Tijd	126
3.10.	Besluit	129
4.	De opkomst van de wetenschappelijke studie van misdaad, misdadiger en misdaadbestrijding	133
4.1.	Inleiding.	134
4.2.	De strijd om de hervorming van het gevangeniswezen	136
4.2.1.	De afstand tussen idee en werkelijkheid	136
4.2.2.	De ontwikkeling van een penitentiair stelsel in de Verenigde Staten.	139

4.2.3.	De hervorming van het gevangeniswezen in Groot-Brittannië en Frankrijk	143
4.2.3.1.	Van Elisabeth Fry tot Mary Carpenter	143
4.2.3.2.	Van François De Rochefoucauld tot Alexis De Tocqueville	146
4.2.4.	De hervorming van het gevangeniswezen in Nederland en België	152
4.2.4.1.	Het penitentiaire beleid in het Verenigd Koninkrijk	152
4.2.4.2.	De voortzetting van het beleid in Nederland: van Louis Bauricius tot Anthony Modderman	157
4.2.4.3.	De voortzetting van het beleid in België: van Edouard Ducpetiaux tot Edouard Ducpetiaux	162
4.3.	De uitbouw van het moderne politiewezen	176
4.3.1.	De verdere ontwikkeling van het politiewezen in Frankrijk en Duitsland.	177
4.3.1.1.	De evolutie in Frankrijk	177
4.3.1.2.	De evolutie in Duitsland	179
4.3.2.	De modernisering van het politieapparaat in Groot-Brittannië	180
4.3.3.	De verdere ontwikkeling van het politiewezen in de Nederlanden.	182
4.3.3.1.	De evolutie in Nederland	184
4.3.3.2.	De evolutie in België	185
4.4.	De voorlopers van de criminologische politiewetenschap: Friedrich Avé-Lallemant, Wilhelm Stieber en Eugène Vidocq.	186
4.5.	Drie contrasterende wetenschappelijke benaderingen van misdaad en misdadiger	189
4.5.1.	De biologische benadering: de frenologie van Franz Gall	190
4.5.2.	De psychiatrische benadering: de monomanieënleer van Jean Esquirol	192
4.5.3.	De sociologische benadering: de sociale fysica van Adolphe Quetelet	197
4.5.3.1.	Zijn context: de Belgisch-Franse moreel-statistische school	198
4.5.3.2.	Zijn leven en zijn denken	199
4.5.3.3.	Zijn uitgangspunten bij de studie van misdaad en misdadiger	202
4.5.3.4.	Zijn verklaringen voor de aard, omvang en ontwikkeling van de misdaad	206
4.6.	Evolutionaire en revolutionaire denkers over misdaad, misdadigers en misdaadbestrijding	210

4.6.1.	Twee evolutionaire denkers: Bénédict Morel en Charles Darwin	211
4.6.1.1.	De degeneratiethese van Morel	211
4.6.1.2.	De natuurlijkeselectiethese van Darwin.	213
4.6.2.	Twee revolutionaire denkers: Karl Marx en Friedrich Engels. .	216
4.7.	Besluit	220
5.	De grondvesting van de criminologie in Italië en Frankrijk	223
5.1.	Inleiding.	224
5.2.	De Italiaanse School: Cesare Lombroso, Enrico Ferri en Raffaele Garfalo	225
5.2.1.	Het nieuwe paradigma van Lombroso: de atavistische misdadiger	226
5.2.2.	De typologische en differentiële uitwerking van het paradigma	239
5.2.2.1.	De ontwikkeling van een algemene typologie van misdadigers	239
5.2.2.2.	De differentiële toepassing van het paradigma op criminele vrouwen en politieke misdadigers.	244
5.2.3.	De wetenschappelijke revolutie in een impasse: de scheiding der geesten	252
5.2.4.	Lombroso's opvattingen over strafrecht(sbedeling) en misdaadbestrijding.	254
5.2.5.	Enrico Ferri en Raffaele Garfalo: zijn medestanders in de Italiaanse school	258
5.2.5.1.	De criminele sociologie van Ferri	258
5.2.5.2.	De criminologie van Garfalo	266
5.2.6.	De organisatorische inbedding van de criminologie aan de universiteiten	273
5.3.	Het weerwerk uit Frankrijk: Alexandre Lacassagne, Gabriel Tarde en Emile Durkheim.	276
5.3.1.	De tegenstellingen tussen de Italiaanse School en de Franse School.	276
5.3.2.	Alexandre Lacassagne: de tegenvoeter van Lombroso	285
5.3.3.	Gabriel Tarde: de bedenker van de imitatie-theorie.	288
5.3.4.	Emile Durkheim: een socioloog in de criminologie	295
5.3.5.	De toepassing van de criminologie in beleid en praktijk.	305
5.3.5.1.	De rol van de academische criminologie in de criminele politiek	305
5.3.5.2.	De praktische toepassing van de criminologie: antropometrie, dactyloscopie en wetenschappelijke politie	312
5.4.	Besluit	320

6. De doorontwikkeling van de criminologie in Duitstalig Europa en Groot-Brittannië	323
6.1. Inleiding.....	324
6.2. De ontwikkeling van de criminologie in Duitstalig Europa.....	326
6.2.1. De wegbereider van de criminologie: Franz Von Liszt.....	326
6.2.2. Van criminele antropologie naar criminele biologie.....	332
6.2.2.1. Hans Kurella: de onvermoeibare voorvechter van Lombroso.....	332
6.2.2.2. Gustav Aschaffenburg: de Duitse tegenhanger van Lombroso en Lacassagne.....	335
6.2.2.3. De terugkeer naar de oorsprong: de opkomst van de <i>Kriminalbiologie</i>	339
6.2.3. De opbloei van de criminele psychologie.....	348
6.2.3.1. De criminele psychologie in reformistisch perspectief.....	349
6.2.3.1.1. Het uitgangspunt: de <i>Criminalpsychologie</i> van Hans Grosz.....	349
6.2.3.1.2. De criminele psychologie als psychologie van de misdadiger en de misdaad: Gustav Aschaffenburg, Max Kaufmann en Erich Wulffen.....	353
6.2.3.1.3. De criminele psychologie als psychologie van de getuigenis, de bekentenis en het verhoor: Adolf Stöhr, Albert Hellwig en Otto Mönkemöller.....	358
6.2.3.1.4. De criminele psychologie als psychologie van het strafrecht en de strafrechtspleging.....	362
6.2.3.2. De criminele psychologie in abolitionistisch perspectief.....	363
6.2.3.2.1. De criminele psychologie als psychoanalyse van de misdadiger en de misdaad: August Aichhorn, Franz Alexander en Hugo Staub.....	364
6.2.3.2.2. De criminele psychologie als psychoanalyse van de getuigenis, de bekentenis en het verhoor: Theodor Reik....	366
6.2.3.2.3. De criminele psychologie als psychoanalyse van het strafrecht en de strafrechtsbedeling: Paul Reiwald....	368
6.2.4. De universitaire, beleidsmatige en praktische consequenties van de criminologie.....	370

6.2.4.1.	De miskenning van de criminologie aan de universiteiten.	370
6.2.4.2.	De toepassing van de criminologie in het (strafrechtelijk) beleid	371
6.2.4.3.	Hans Grosz, de <i>Kriminalistik</i> en de <i>Bertillonage</i> . .	372
6.2.4.4.	De <i>Kriminalpolizei</i> in de ban van de <i>Kriminalbiologie</i>	378
6.3.	De ontwikkeling van de criminologie in Groot-Brittannië.	381
6.3.1.	De gemengde reacties op de Italiaanse bio-antropologie.	382
6.3.2.	Charles Goring en <i>The English convict</i> : een lakmoesproef voor “Lombroso”?	388
6.2.3.	De bio-psychosociologisering van de misdadiger tijdens het interbellum.	397
6.3.4.	Het “continentale” vertrekpunt van de hedendaagse criminologie.	406
6.4.	Besluit.	408
7.	De verankering van de criminologie in Nederland en België.	411
7.1.	Inleiding.	412
7.2.	De verankering van de criminologie in Nederland	413
7.2.1.	De gangmakers van de criminologie: Gerard Van Hamel, Arnold Aletrino en Willem Bonger.	413
7.2.1.1.	De boodschapper van de criminologie: Gerard Van Hamel.	413
7.2.1.2.	De voorvechter van de criminele bio-antropologie: Arnold Aletrino	417
7.2.1.3.	De pleitbezorger van een marxistische criminologie: Willem Bonger	419
7.2.2.	De voorstanders, de tegenstanders en de medestander van de Nieuwe Richting.	430
7.2.2.1.	De voorstanders van de Nieuwe Richting	430
7.2.2.2.	De tegenstanders van de Nieuwe Richting.	435
7.2.2.3.	De medestander van de Nieuwe Richting	439
7.2.3.	De doorwerking van de Nieuwe Richting in de strafrechtsbedeling	441
7.2.3.1.	Het voorbeeld van de aanpak van de gevaarlijke misdadigers	442
7.2.3.2.	Het voorbeeld van de bejegening van de misdadige en de verwaarloosde kinderen	447
7.2.3.3.	Het voorbeeld van de verdwijning van de cellulaire opsluiting	449
7.2.3.4.	Het voorbeeld van de opbouw van de reclassering. .	451

7.2.3.5.	Het voorbeeld van de verwetenschappelijking van de opsporing	455
7.2.4.	De oprichting van drie universitaire Instituten	457
7.2.4.1.	Het Leidse Instituut	458
7.2.4.2.	Het Utrechtse Instituut	461
7.2.4.3.	Het Groningse Instituut	466
7.3.	De verankering van de criminologie in België	469
7.3.1.	De wegbereiders van de criminologie: Paul Heger en Adolphe Prins	469
7.3.1.1	De bio-antropologische inzichten van Paul Heger, Fernand Heger jr. en Jules Dallemagne	469
7.3.1.2.	De ontwikkeling van het crimineel-politieke programma van Adolphe Prins	473
7.3.2.	De tegenstemmen in de parlementaire, de universitaire en justitiële werelden	480
7.3.3.	Het beleid van Jules Lejeune, Henri Carton De Wiart en Emile Vandervelde inzake de strafrechtsbedeling	484
7.3.3.1.	De instelling van de voorwaardelijke vrijheid en de patronage	485
7.3.3.2.	De totstandkoming van de wet op de kindbescherming	487
7.3.3.3.	De afschaffing van de eenzame opsluiting	488
7.3.3.4.	De professionalisering van de opsporing en de vervolging	492
7.3.3.5.	De opsluiting van de abnormalen en de gewoontemisdadigers	496
7.3.4.	De oprichting van vier universitaire Scholen	498
7.3.4.1.	De Leuvense School	499
7.3.4.2.	De Brusselse School	507
7.3.4.3.	De Gentse School	510
7.3.4.4.	De Luikse School	511
7.4.	Besluit	513
8.	De rol van commissies, verenigingen en congressen in de internationalisering van de criminologie	517
8.1.	Inleiding	517
8.2.	De congressen van de <i>International Penitentiary Commission</i>	519
8.3.	De congressen van de criminologen en de <i>International Society of Criminology</i>	523
8.4.	De congressen van de <i>Internationale Kriminalistische Vereinigung</i> en de <i>Association Internationale de Droit Pénal</i>	532

8.5.	De congressen van de <i>Internationale Kriminalpolizeiliche Kommission</i>	535
8.6.	Besluit	538
9.	De ideologisering van de criminologie in het Derde Rijk en de Sovjet-Unie	541
9.1.	Inleiding	541
9.2.	De nazificering van de criminologie in het Derde Rijk	542
9.2.1.	De nationaalsocialistische kaping van de discussie in de Weimarrepubliek	543
9.2.2.	De radicalisering van de nazistische criminele politiek na 1936	545
9.2.3.	De criminologie en de criminele politiek van de nazi's: Edmund Mezger, Franz Exner, Wilhelm Sauer en Hans Schneickert.	549
9.2.4.	De afwikkeling van de <i>Kriminalbiologie</i> na de ondergang van het Derde Rijk	558
9.3.	De bolsjevisering van de criminologie in de Sovjet-Unie	562
9.3.1.	De opbloei van de criminologie in de jaren twintig	565
9.3.2.	De afschaffing van de criminologie in de jaren dertig en veertig	567
9.3.3.	De heropleving van de criminologie in de jaren vijftig	573
9.4.	Besluit	575
10.	De receptie van de Europese criminologie in de Verenigde Staten	577
10.1.	Inleiding	579
10.2.	De transatlantische oversteek van de criminele bio-antropologie	584
10.2.1.	Richard Dugdale en andere Amerikaanse voorlopers van Lombroso	584
10.2.2.	De daadwerkelijke overdracht van de criminele bio-antropologie	588
10.2.2.1.	Het tempo en de algemene inhoud van de boodschap	589
10.2.2.2.	Thomas Wilson: de conservator bij het <i>Smithsonian Institute</i> in Washington.	590
10.2.2.3.	Arthur MacDonald: een transatlantische missionaris voor de criminele bio-antropologie.	591
10.2.2.4.	August Drähms: de wat eigenzinnige navolger van Lombroso	593
10.2.2.5.	Henry Boies: de strafrechtsbedeling in het teken van het maatschappelijk verweer.	595

10.2.2.6.	Charles Henderson: de criminele sociologie in de trant van Ferri	597
10.2.2.7.	Maurice Parmelee: de pleitbezorger van integratie van criminologie en strafrecht	600
10.3.	Een baanbrekende conferentie over strafrecht en criminologie: Chicago 1909	602
10.3.1.	De achtergronden en de uitkomsten van de conferentie	602
10.3.2.	De vruchten van de conferentie: vertalingen, een tijdschrift en laboratoria	605
10.3.3.	De omzetting van ideeën in empirisch onderzoek: William Healy en Augusta Bronner	611
10.4.	De (her)opleving van de bio-antropologische criminologie aan Harvard University: Ernest Hooton, Sheldon en Eleanora Glueck, James Wilson	615
10.4.1.	Ernest Hooton: de bio-antropologie van de Amerikaanse misdadiger	617
10.4.2.	Sheldon en Eleonora Glueck: de voorkoming en bestrijding van jeugddelinquentie	621
10.4.3.	James Wilson: de modernisering van de biologisch georiënteerde criminologie	627
10.5.	De theoretische, methodische en thematische vernieuwing van de sociologisch georiënteerde criminologie	629
10.5.1.	De sociale geografie en (auto)biografie van (jeugd)crimina- liteit aan Chicago University	631
10.5.1.1.	De grondleggers: Robert Park, Ernest Burgess, Georg Mead en William Thomas	631
10.5.1.2.	Overleven in de wildernis: de 1.313 <i>gangs</i> van Frederic Thrasher	633
10.5.1.3.	Desorganisatie, conflict en ongelijkheid: Clifford Shaw en Henry McKay	636
10.5.1.3.1.	<i>The juvenile delinquent</i> : de personifi- catie van maatschappelijke desorga- nisatie	638
10.5.1.3.2.	<i>Delinquency areas</i> : “natuurgebieden” met een andere cultuur	640
10.5.1.3.3.	Jeugddelinquentie: een traditie in ongelijke maatschappelijke omstan- digheden	643
10.5.1.4.	De (auto) biografische studies van Clifford Shaw en Edwin Sutherland: <i>the jack-roller</i> , <i>brothers in crime</i> en <i>the professional thief</i>	645

10.5.2.	De differentiële associatie-theorie, de anomie-theorie en de cultuurconflict-theorie	651
10.5.2.1.	Edwin Sutherland: de differentiële associatie-theorie	651
10.5.2.2.	Robert Merton: de anomie-theorie	657
10.5.2.3.	Thorsten Sellin: de cultuurconflict-theorie	660
10.5.3.	De doorwerking van de “gouden jaren” 1929-1949 in het criminologische onderzoek.	661
10.5.4.	De sociologie van de georganiseerde misdaad: Frederic Thrasher en John Landesco.	665
10.5.4.1.	Frederic Thrasher’s <i>The gang</i> : de <i>eye-opener</i> op het probleem	666
10.5.4.2.	John Landesco: Chicago in de greep van de georganiseerde misdaad	667
10.5.4.3.	De onderzoeken van het <i>Congress</i> : Estes Kefauver, John McClellan en Robert Kennedy	673
10.5.5.	Edwin Sutherland: <i>White collar crime</i> oftewel de herdefinitie van de criminologie	677
10.6.	De invloed van de criminologie op de inrichting van de strafrechtsbedeling	681
10.6.1.	De transformatie van het gevangeniswezen	682
10.6.1.1.	Elmira: het démasqué van een puriteins ideaal.	683
10.6.1.2.	Het algemene debacle van het gevangeniswezen	686
10.6.2.	De professionalisering van het politiewezen	690
10.6.2.1.	Een moeizame exercitie in twee bedrijven.	690
10.6.2.2.	De criminologie als middel tot hervorming van de politie	692
10.6.2.3.	August Vollmer: de grondlegger van de <i>School of Criminology</i> in Berkeley	694
10.6.3.	De ontwikkeling van de verhoor- en getuigenispsychologie.	696
10.7.	Besluit	699
11.	De transatlantische integratie van de criminologie	703
11.1.	Inleiding.	704
11.2.	De beroering in de Verenigde Staten	705
11.2.1.	De oproer in het land en de doorbraak van het politie-onderzoek.	705
11.2.2.	De opkomst van een marxistische criminologie	710
11.2.3.	De opbloei van een interactionistische criminologie	713
11.2.4.	De opgang van een neoklassieke criminologie	719
11.3.	De beroering in Europa.	729
11.3.1.	De verdere Europeanisering van de criminologie in Europa	729

11.3.2.	De Amerikanisering van de Britse criminologie	732
11.3.2.1.	De Amerikanisering van het onderzoek	733
11.3.2.2.	De opgang en de afgang van een marxistische criminologie	739
11.3.2.3.	De Amerikanisering van de strafrechtsbedeling . . .	747
11.3.3.	Traditie, conflict en verzoening in de Duitse criminologie . . .	749
11.3.3.1.	De voortzetting van de vooroorlogse criminologie .	749
11.3.3.2.	Fritz Sack, de kritische criminologie en de straf- rechtswetenschap	752
11.3.3.3.	Günther Kaiser, het <i>Max-Planck-Institut</i> en de empirische criminologie	757
11.3.3.4.	Het <i>Freiburger memorandum</i> : een gemeenschap- pelijke noodkreet	761
11.3.4.	Traditie, vernieuwing en conflict in de Franse criminologie. . .	765
11.3.4.1.	De verdeelde voortzetting van een crimino- logische traditie	766
11.3.4.2.	De vernieuwing van de criminologie door Philippe Robert.	773
11.3.4.3.	De universitaire instituten in het geweer tegen de “bande à Bauer”.	778
11.3.5.	De explosieve ontwikkeling van de Belgische criminologie . . .	782
11.3.5.1.	Het baanbrekende onderzoek aan de Katholieke Universiteit Leuven	783
11.3.5.2.	De algemene vernieuwing van het onderzoek.	790
11.3.5.3.	Een impressie van de huidige stand van zaken.	793
11.3.6.	De gouvernementele stroomlijning van de Nederlandse criminologie.	796
11.3.6.1.	De veelzijdige maar ook tumultueuze wisseling van de wacht	797
11.3.6.2.	De expansie van het criminologisch onderzoek in de jaren negentig	804
11.3.6.3.	De encadrering van de criminologie in de voorbije jaren	806
11.4.	Besluit.	808
12.	Algemeen besluit.	811
12.1.	Van het verleden naar het heden	811
12.1.1.	De wisselvallige geschiedenis van de criminologie naar tijd en plaats.	812
12.1.2.	De intrinsieke verbondenheid tussen criminologie, straf- rechtsbedeling en misdaadbestrijding.	814

12.1.3. De beslissende factoren in de ontwikkeling van de criminologie.	815
12.2. Van het heden naar de toekomst	817
12.2.1. De toekomstige ontwikkeling van de criminologie	818
12.2.2. De wereldwijde behoefte aan criminologie.	819
12.2.3. Gaat de criminologie ten onder aan fragmentatie?.....	821
<i>Bibliografie</i>	823
<i>Personenregister</i>	909